

8.71x31.38	1	עמוד 24	הארץ - the marker	06/01/2014	40487692-0
84260 - צבי אקשטיי - 9179179					

מדיניות הממשלה צבי אקשטיי

האתגרים: תעסוקה, דיור ושוק ההון

« התמתנות הצמיחה אל מתחת ל-3% בשנה (ללא השפעת יבוא הגז), בעוד שהאבטלה ברמה נמוכה היסטורית של 6% אך צפויה להתייצב או לעלות בשנה הבאה, מצויבים אתגר לא פשוט למדיניות הממשלה. במבט לאחור, מוזהה ההאטה בנידול היצוא ותעסוקה כגורמים המגבילים את צמיחת המשק.

מבחינה תקציבית, היציבות של מרכיבי תוואי ההוצאה, הגירעון והחוב הממשלתי היא תנאי הכרחי למדיניות תומכת צמיחה. החוב נטו של הממשלה ביחס לתמ"ג נמצא בירידה ניכרת עקב צבירה עקבית של נכסי מט"ח בבנק ישראל, קרן העושר מתקבולי הגז ושינוי מדידת התל"ג. לכן, הצורך בתהליך מהיר להפחתת החוב כבר אינו יעד מרכזי וניתן לשמור על גירעון נמוך אך כמעט משיעור הצמיחה הצפוי בשנים הקרובות (2%-3%).

גידול של 2%-2.5% בהוצאות, לצד עלייה מתונה בהוצאות הביטחון על פי ועדת ברודט (1.3%) והמשך הירידה בהוצאה על ריבית, מאפשרים גידול יחסי בהוצאות הממשלה ליעדי החברה והכלכלה האזרחית. כל גידול מעבר לזה צריך להיות ממוקד ברפורמה משמעותית עם פוטנציאל צמיחה משמעותי. הנה התחומים שבהם אין עדיין תשומת לב מספקת.

ראשית, עוני ותעסוקה. ממדי העוני בישראל גבוהים וצמצומם הוא יעד מרכזי. לכן, בתקציב 2015 ראוי כי הממשלה תגבש מדיניות עם יעדים ותוכניות מפורטות רב-שנתיות להגברת התעסוקה, ההון האנושי, פרייוו העבודה והשכר בקרב האוכלוסייה הענייה. זו משימה שוועדת אלאוף למלחמה בעוני אמורה להציג, ועל הממשלה והכנסת לאמץ וליישם. כבר כיום יש מלאי תוכניות ממוקדות בתעסוקה, הכשרה וחינוך גבוה לאוכלוסיות בתתי-תעסוקה ושכר נמוך. ואולם אלה תוכניות מצומצמות ואין ריכוז מאמץ להשגת יעדים ברורים.

כדי להשיג יעדים אלה, יהיה על הממשלה גם לנהל מדיניות להיגוי עלאת הפרייוו והשכר בענפי המשק שאינם ליצוא. ענפי התעשייה המסורתית (מזון), בנייה, מסחר, שירותים וסקטור ציבורי. תחום נוסף שדורש טיפול נכון יותר הוא שוק הדיור. מחירי הדיור (ריאליים) עלו מאז 2006 ביותר מ-40%. לעומת זאת, מחירי משרדים ושטחים לעסקים, וכן עלויות הבנייה, לא עלו במיוחד במונחים ריאליים מאז 2006. לפיכך, כל התייקרות הדיור מקורה בעליית הרינטה על קרקעות למגורים, ולא על קרקע לעסקים. הממשלה חייבת להוריד את יוקר המחיה בכלל, אך זה של הדיור כפרט, כי השפעתו על רווחתם של מחוסרי הדיור, העוני והיעילות הכלכלית היא עצומה. עד כה, הממשלה בעיקר דיברה על כוונות אך למעשה לא זיהתה את מקור הכשל בתחום הדיור.

עובדות אלה נובעות מכך שמבנה ההכנסות של הרשויות המקומיות מייצר תמריץ כלכלי לפתח שטחי מסחר ומשרדים, אך להימנע מתוספת של דירות למגורים. בנוסף, רשות המקרקעין וגופי התכנון הארצי נמנעו בעבר מלהכין קרקע זמינה לבנייה במקומות שבהם יש מקורות תעסוקה ושבהם אורחי המדינה מעדיפים להתגורר – במרכז.

הורדת מחירי הדיור לאורך זמן תתקיים רק אם ייווצר מלאי גדול של קרקע זמינה לבנייה, ובמיוחד במרכז. ניתן להציג יעדים כמותיים של קרקע זמינה לדיור ולממשם רק עם שינוי חד במבנה התמריצים של הרשויות המקומיות לקלוט משקי בית ללא תלות בפיתוח העסקי. כמו כן, יש למכור שטחים, גם שאינם מתוכננים, מהרשויות הציבוריות לגופים פרטיים תוך הטלת מס על קרקע שאינה בתהליכי בנייה. יש להימנע מיצירת עדים חדשות, אלא לבנות באזורים שבהם אין נגיישות לתעסוקה, כמו העיר החדרית כסיף.

בשוק ההון והאשראי, למרות ירידות הריבית, האשראי הניתן לעסקים בכלל אינו צומח והאשראי לעסקים קטנים ובינוניים אף הצטמק. אין גיוסי הון וגם היקפי המסחר בבורסה צומצמו. החסכוניות מצטברים במערכת המוסדית, אך אינם מתועלים לפעילות הכלכלית במיניה וביי-עילות מרבית. האשראי של הבנקים לעסקים נמצא בקיפאון כבר חמש שנים, ויחסית לפעילות העסקית הם בירידה מתמשכת. לכל אלה יש השפעה שלילית על צמיחת המשק. עובדה היא שהיגולציה הפיננסית קפאה ואינה מאפשרת זרימה יעילה של הון בין הגופים המוסדיים למערכת הבנקאות, היא מעדימה קשיים על האשראי העסקי מהבנקים, ובכך מעכבת מעל הנדרש את התמריץ להשקיע.

בנק ישראל והאוצר צריכים לבחון את המגבלות לכיוון האשראי ושוק ההון, ולפתח מכשירים פיננסיים יעילים ויציבים (איגוחים למיניהם) כדי לעודד השקעות במשק.

הכותב הוא פרופסור, דקאן בית הספר לכלכלה במרכז הבינתחומי הרצליה, ולשעבר המשנה לנגיד בנק ישראל